

Dr. Tomo Matić

rodio se 12. VII. 1874. u Brodu na Savi. Gimnazijske je nauke svršio u Požegi, a u bečkom sveučilištu učio romansku i slavensku filologiju. Već za svojih sveučilišnih nauka bavio se literarnom historijom XVI. do XVIII. vijeka, i to poglavito francuskom, talijanskom i hrvatskom. Iz toga je područja uzeo i doktorsku disertaciju „L'Avare de Molière et ses devanciers“ (štampana hrv. jezikom u Nast. Vjes., VI. knj.). Na osnovu te radnje bje 1896. u bečkom sveučilištu promoviran na čast doktora filozofije. Iste je godine u Beču stekao i profesorsko osposobljenje iz hrvatskoga i francuskoga jezika.

God. 1895. počeo je služiti u realnoj gimnaziji i višoj trgov. školi u Zemunu. Jer kod saborskih izbora u maju 1897. nije htio glasati za tadašnju vladinu stranku, nije ga vlada htjela imenovati pravim učiteljem niti mu dati dopust, da pode na dalje nauke u Francusku, pa namisli ostaviti Hrvatsku i prijeći u Dalmaciju. Zbog toga položi u Beču 1898. još profesorski ispit iz njemačkog jezika i bude naredne godine (1898.) imenovan profesorom u realci u Spljetu. U Spljetu je proživio pet godina, dok nije u novembru 1904. premješten u Beč u ministarstvo unutarnjih posala, gdje je — iza prof. Rešetara — preuzeo uređivanje hrvatskog izdanja Lista državnih zakona. Usto je od god. 1905.—1913. predavao hrvatski jezik u Terezijanumu, a 1913.—1919. u državnoj školi za istočne jezike.

U Beču je ostao do iza prevrata god. 1918. Tada ga je hrvatska vlada imenovala ravnateljem gimnazije u Osijeku, gdje i sada služi. U februaru 1920. otklonio je ponudu filozofskoga fakulteta u Ljubljani, da pode onamo kao ordinarij za hrvatski jezik i književnost.

1. O književnom radu M. A. Relkovića (Vijenac 1893.).

To je dacka radnja, izradena u Jagićevu slavenskom seminaru, a ograničena na glavna djela Relkovićeva: Satir, Gramatika i basne Ezopove i Pilpajeve. U toj je radnji upozoreno na daleko orijentalno vrlo Pilpajevih basna i na osnovi Bentleyeva djela o Pancatantri u glavnom je utvrđen put, kojim su basne došle iz svoje kolijevke u hrvatsku književnost.

2. Zoranić Planine und Sannazaros Arcadia. Ein Beitrag zur Geschichte der älteren kroatischen Literatur. (Archiv f. sl. Phil. XIX., Berlin 1897.).

„Planine su isporučene sa Sannazarovim pastirskim romanom „Arcadia“ i konstatovano je, da je Zoranić radio svoje djelo pod utjecajem Sannazarovim. Posebice se raspravlja o metamorfozama, kojima obiluju „Planine“ (u opreci spram

„Arcadie“), i utvrđeno je, da lirske pjesme, što su upletene u Planine, pripadaju t. zv. petrarkističnoj lirici (neke su dapače naprosto prijevodi Petrarkinih pjesama), a napokon je dokazano, da je glavna misao, što je alegorički izrečena u „Planinama“, uzeta od Danta i da se Dantov utjecaj očituje i u nekim detaljima Zoranićeva prikazivanja pakla.

3. Moliérov „L'Avare“ i njegovi prethodnici (Nast. vj. VI., Zagreb 1898.).

Najprije su u kratko prikazane obrade istoga motiva prije Moliéra, a onda je određen odnošaj Moliérove obrade prema starijoj pisanoj i improvizovanoj komediji (commedia erudita i commedia dell'arte), te je napose pokušano, da se na pravu mjeru svedu tvrdnje Riccobonijeve (XVIII. v.) o zavisnosti Moliérova djela „L'Avare“ od talijanske improvizovane komedije.

4. Ein kroatisches Gedicht zu Ehren Napoleons I. (Archiv f. sl. Phil. XXIII., Berlin 1901.).

Priopćena je iz lista „Kraljevski Dalmatin“ (iz broja od 16. V. 1807.), pjesma nepoznata pjesnika (jamačno s Krka), u kojoj se u stilu Kacićevih pjesama slavi Napoleon Bonaparte.

5. Molières „Tartuffe“ und die italienische Stegreifkomödie (Studien zur vergleichenden Literaturgeschichte I, Berlin 1901.).

Upozoreno je na obradu Tartufova motiva u scenariju talijanske improvizovane komedije „Il Pedante“, što je sačuvan u zbirci scenarija izdanoj 1611. u Mlecima od Flaminija Scale.

6. Ein Gedicht Kacić als Volkslied in Slavonien (Archiv f. sl. Phil. XXVI., Berlin 1904.).

Utvrđeno je za jednu od pjesama o Marijanu Terziću i Džombegu, što ih je izdao Ilić u „Lovorikama“ (Zagreb 1874.), da se najvećim dijelom od riječi do riječi slaže s Kacićevom pjesmom o istom predmetu.

7. Die Widmung eines Gedichtes Vetranić (Archiv f. sl. Ph. XXVI., Berlin 1904.).

Pretresa se pitanje, koga se prvobitno ticala jedna nadgrobnica, napisana od Vetranića, a sačuvana i u zadarskom Ranjinom rukopisu, i dokazuje se, da je nadgrobnica prvobitno bila namijenjena Maru Lili i da je time dalje pomaknut terminus ad quem postanka zadarskoga rukopisa.

8. Dubrovačke preradbe dviju Moliérovih komedija (Grada IV., Zagreb 1904.).

Iz rukopisa prerada Moliérovih komedija, što se čuva u sjemenišnoj knjižnici dubrovačke biskupije, izdane su dvije komedije: Jovadin (Monsieur de Pourceaugnac) i Udovica (La Comtesse d'Escarbagnas). U predgovoru je opisau rukopis.

9. Zadnji dani Lovre Mahnića, Šenoina Prijana Lovre (Grada IV., Zagreb 1904.).

Po arhivskim spisima i ličnim uspomnama savremenika utvrđeno je, kako je junak Šenoine novele u realnosti proživio zadnje godine svojega života.

10. Prosper Mérimées Mystifikation kroatischer Volkslieder (Archiv f. sl. Ph. XXVIII. i XXIX., Berlin 1906. i 1907.).

Radnja se bavi anonimnim djelom „La Guzla ou le choix de poésies illyriques“ (1827.). Iznesen je historijat mistifikacije i vrela, po kojima je radio Mérimée, a napose su ispitani talijanski, francuski i njemački prijevodi Kacićeve pjesme o Milošu Obiliću i Hasanaginici i utvrđen je njihov međusobni odnošaj. Kao dodatak radnji

stampana su dva francuska prijevoda Đorđićeve „Zgode ljuvene“ (St. p. XXIV., 19) i pet francuskih prijevoda Hasan-aginice.

11. Molièrove komedije u Dubrovniku (Rad 166., Zagreb 1907.).

Konstatovavši, što se od dubrovačkih prerada Molièrovih komedija (koliko se doslije zna) sačuvalo u rukopisima, utvrđeno je, da je te komedije prikazivala u Dubrovniku polovicom osamnaestoga vijeka družina Zamršenijeh u Orsanu. Ličnost prevodiočeva zna se sasvim pouzdano samo za jednu komediju (prijevod „Psihe“ od Franatice Pijerka Sorkočevića), a po vijestima savremenika je očito, da se oko Molièrovih komedija u Dubrovniku ponajviše trudio Marin Tudišević. Francuske su komedije sasvim slobodno prevedene, zapravo preradene: kaskada se ispuštaju i cijeli prizori, a u drugu ruku opet sve vrvi amplifikacijama i dubrovačkim lokalizmima. Grubi galicizmi odaju, da su Dubrovčani prevodili s francuskoga originala. Sve sačuvane prerade Molièrovih komedija detaljnije su analizovane i isporედene s originalima.

12. Nepoznati Dubrovčanin o smrti Petra Zrinjskoga (Jagićev Zbornik, Berlin 1908.).

Prigodan je iz Kuljena tekst pjesme o smrti P. Zrinjskoga i utvrđeno, da se — kao i u starim kajkavskim pjesmama kod Kukuljevića i Šrepela — i u toj pjesmi iznosi misao, da je Katarinina taština jedini motiv uroti i da su o tome sve te pjesme bile odjek svojega vremena.

13. Ein Bruchstück von Molières „George Dandin“ in der Übersetzung F. K. Frankopans. (Archiv f. sl. Ph. XXIX., Berlin 1908.).

U Frankopanovim rukopisima u državnom i dvorskom arhivu u Beču sačuvan je ulomak prijevoda Molièrove komedije „George Dandin“, napisan slovenskim jezikom, koji je natrujen kroatizmima. Utvrđeno je, da je prijevod pisan rukom Frankopanovom i da je mogao nastati samo u godinama 1669.—1671., dakle još za života Molièrova, tako da je to najstariji prijevod iz Molièrovih djela u slavenskim literaturama, a u historiji slovenske drame kronološki je nepće na prvom mjestu. Ispoređivanjem prijevoda s francuskim originalom i starim njemačkim prijevodom iz g. 1670. dokazano je, da je Frankopan radio po originalu. Prijevod je slobodan i pun lokalizama. Na kraju radnje izdan je sam tekst prijevoda.

14. Petar Zoranić. Izdala Matica dalmatinska, Zadar 1909.

Prigodom četiristogodišnjice Zoranićeva rođenja prikazan je na želju Matice dalm. za šire obrazovano općinstvo književni rad Zoranićev (ponovno ispitani i prošireni rezultati radnje, što je izašla u 23. knjizi Jagićeva Archiva).

15. Neue Beiträge über M. A. Relković (Archiv f. sl. Ph. XXXII., Berlin 1910.).

Izneseni su arhivski podaci o Relkovićevu životu i potomstvu (iz ratnoga arhiva u Beču i zupnoga arhiva u Trnjanima) i o njegovoj plemićskoj diplomi (iz Adelsarchiva u nekadašnjem bečkom minist. unut. posala), a uz to je upozoreno na neke paralelizme između Relkovićeva Satira i Satyra poljskoga pjesnika Kochanowskoga.

16. Statut der Poljica (Mitteilungen aus Bosnien und der Herzegowina XII., Wien 1912.).

Po tekstu Jagićeva izdanja u Statuta lingua croatica conscripta (Mon. hist. iur. IV.) preveden je na njemački jezik poljički statut s jezičnim i stvarnim komentarom (Jagićeva ocjena u Archivu f. sl. Ph. XXXV.).

17. Der kroatische Schriftsteller M. A. Kuhačević und der Auf-
stand von Brinje (Archiv XXXV., Berlin 1913.).

Na osnovi spisa ratnoga arhiva osvijetljen je novim svijetlom život Kuhačevićev u svezi s brinjskim ustankom, a na to se nadovezuje analiza Kuhačevićevih pjesama, koje su u uskoj svezi sa stradalničkim mu životom.

18. Iz mladih dana Janka Draškovića (Vjesnik zem. arhiva XVI.
Zagreb 1914.).

Na osnovi isprava nekadasnjega ministarstva unut. posala u Beču, odštampanih na kraju radnje, osvijetljen je napose odnošaj Janka Draškovića spram Francuza u godinama 1809.—1815.

19. Erkundliches über einige kroatische Schriftsteller (Archiv
I. sl. Ph. XXX., Berlin 1914.).

Iz isprava ratnoga arhiva u Beču objavljeni su biografski podaci o Josipu Krumpotiću, Antunu Ivanošiću, Blazu Bošnjaku i Simunu Štelancu.

20. Relković' Satir in Ragusa (Archiv I. sl. Ph. XXXV., Berlin 1914.).

Govori se o zanimljivom prijepisu Dubrovčanina Marka Marinovića, sačuvanom u gradskoj knjižnici dubrovačkoj.

21. Zoranić' Vorfahren (Archiv I. sl. Ph. XXXV., Berlin 1914.).

Na osnovi jednoga mjesta u St. p. XVI., 69, gdje je govor o predima Zoranićevim (od gradof didine tvojih letacih) izvodi se dokaz, da se radi grafičkih i stvarnih razloga ima čitati „Tetacić“, i vijestima iz isprava od XIII. v. osvjetljuje se pitanje o predima pjesnikovim.

22. Josip S. Relković' Bemühungen um die Hebung des Schulun-
terrichtes in seiner Heimat. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte Slavoniens
(Archiv I. sl. Ph. XXXV., Berlin 1914.).

Na osnovi isprava ratnoga arhiva u Beču osvjetljuje se intenzivan rad književnika Josipa Stj. Relkovića oko školske literature i u školi samoj (vinkovačkoj gimnaziji).

23. Djela Matije A. Relkovića (Stari pisci XXIII., Zagreb 1916.).

Kritično izdanje djela Relkovićevih s uvodom o njegovu životu, djelima rukopisima i s naznakom literature o Relkoviću.

24. Zur Entstehungsgeschichte von Relković' Satir (Archiv I. sl.
Ph. XXXVI., Berlin 1916.).

Na osnovi starije redakcije Relkovićeva Satira, sačuvane u vinkovačkom rukopisu dokazuje se, da je Relković prvobitno svoje djelo izradio tako, da je u njemu sam direktno i u svoje ime govorio narodu, a tek kasnije da je djelo prenesio i uzeo iz klasične mitologije ličnost Satirovu, da bude tumač njegovih misli.

25. V. Došen, insbesondere seine Jeka und der Streit um Relković.
Satir (Archiv I. sl. Ph. XXXVII., Berlin 1918.).

Osvijetlivši na osnovi arhivskih spisa novim podacima Došenovu biografiju, raspravlja se o njegovu odnošaju prema Relkoviću i polemici oko Satira, u kojoj je Došen odlučno branio Relkovića (identičnost Tamburaša Momusa i Rapića: je li R. u drugom izdanju Satira što popravio prema prigovorima svojih kritika itd.) Analizuje se „Azdaja“ i iznose razlike između Relkovića i Došena kao puekih pisaca.

26. Relkovićev prijevod Pilpajevih basna (Rad 220, Zagreb 1919.).

Nadovezujući na radnju, što je izašla u Vijencu 1893., utvrđuje se točnije, kojim je upravo putem ta zbirka basna iz Orijenta došla u hrvatsku književnost.

Dokazano je, da Relkovićev prijevod spada u grupu prijevoda perzijske prerade indijskih basna, koja je poznata pod imenom Anvari-Suhaili, a potječe od Husain-al-Vaiza (XV. v.). Relković je radio po francuskom prijevodu te zbirke, što ga je u XVII. v. izradio David Sahid.

27. Božićevićev prijevod Petrarkine kancone „Vergine bella che di sol vestita“, Grada za povj. hrv. knj. sv. IX.

Izdan je tekst Božićevićeva prijevoda Petrarkine kancone i isporeden s Marulićevim latinskim prijevodom iste pjesme. Dokazano je, da je Božićević radio po talijanskom originalu, a ne po Maruliću.

28. Divnićeva pjesma „U pohvalu od grada Sibenika“, Grada za povj. hrv. knj. sv. IX.

Ta je pjesma — s talijanskim prijevodom — izdana iz Fortisova „Viaggio in Dalmazia“ i opremljena bilješkama, kojima se nejasna mjesta teksta objašnjuju jezično i stvarno.

29. Osnovna misao „Luće mikrokozma“, Ljetopis Jugosl. akademije, sv. 35.

Utvrdjuje se, da je osnovna misao Njegoševe „Luće“ neoplatonska nauka o preegzistenciji duše, zaodjevena u kršćansko ruho. Tu filozofsku misao prenio je na kršćansko tlo Origenes u djelu *Περὶ ἀγογιῶν*, a pjesnički je bila obrađena u Italiji već davno prije Njegoša. Talijanska obrada XV. v. ima karakterističnih detalja zajedničkih s Njegošem, no direktna se sveza ne može dokazati.

30. Jerolim Kavanjin o priikama svojega doba. (Primljeno za jubilarnu spomen-knjigu F. Bulića).

Na osnovi „Povijesti vandelske“ prikazane su prilike javnoga i privatnoga života spljetskog na osvit osamnaestoga vijeka i pjesnikovo mišljenje o njima.

Osim toga napisao je nekoliko članaka za širu publiku.